

Хальмг тангъчин зономикиг болн культуриг улм өөдлүүлхмн

Тангъчин партийн активин хург

Хальмг тангъчин автоном хэрү токтахин тускар гаргъсн партин болн правительствин шиидврмүд күүцэлгнэ йовудин тускар күүндвр кесн тангъчин партийн активин хург болв. КПСС-н Хальмг обкомин негдгч сеглэтр үр Н. И. Жезлов доклад кев.

Октябрь сард КПСС-н Ставропольск крайкомин бюро, Хальмг автономн тангъч токтаснла залгълдулдж кесн кбдлмшин туск партин Хальмг обкомин бюрон тооца сонъсэд, медгддж илдкгдсн дутудундсиг уурулхар залгдсн ик токтавр батлдж авсна тускиг докладчик заадж келв.

Тангъчин партийн комитет болн тангъчин күүцэгч комитет эврәнн пуг оньг-уулдврэн 10 районы, нег балгъсна партийн организац токтсн шин тангъчин бүрдэмджин эдлахун болн культуриг тосхлтд, хэрү нүүдж ирсн хальмг улсиг бээрлүлдж - сүүрлүлдж, тедниг кбдлмшд орулхд өгчэсн. Эн джил эврәнн тбрски газрун 9318 хальмг бркбул, эс-гилж 35297 кун ирв, теднэс 14791 кун кбдлмшт ордж кбдлцхэв. Ташр теднэс 10810 кун селәнэ эдл-ахун халхар кбдлжәнэ, 1640 кун промышленностин, тосхлтин халхар, 2063 кун талдан организацсар болн учрежденьсэр кбдлжэцхәнэ. Хэрү нүүдж ирсн улсин хамгин ик зунь организацсин, коммунальн, эврэ бийсинн гермүдт орцхав, зүг 818 брк-бул күүнэ гермүдт бәәнэ.

Цаглань чикәр кадр темдгдлж авх, терүндән кергинь болн политическ чинринь хәләдж, меддж, кбдлдж чадх ормдн тәвдлж, кбдлггнэ ленинск бәрг-авдиг хаджилгэл уга, эврэ келн улсас гардгч кбдлмшт ббдлүлдж орулх — берк ик чинртә тбр шин токтсн тангъчин омн бәәнэ. Эн халхар эврэ ик кбдлмш кегдв, терүнэ ашд тангъчин партийн, советск, комсомольск, профсоюзн болн эдл-ахун гардгч кбдлчнрәр күүцдән теткгдв. Эврэ хальмг келн улсас 321 кун гардгч даалгъврта кбдлмшт кбдлжэцхәнэ. Олн-зүсн ббдән, дундин сургъулин заведеньсәр, шишлн курсмудар 200-гар кун илгәгдв.

Энүнләрн хамдан хэрү нүүдж ирсн хальмг улсиг бээрлүлдж-сүүрлүлггнд, теднд кбдлмш олдж өглггнд ик эндүс, хаджгър гаргъгдсна тускиг докладчик темдгдлж келв. Черноземельск, Целинн, Яшкульск болн Каспийск райодин партийн организац хэрү нүүдж ирджәх хальмг улсиг бээрлүлдж-сүүрлүлггн муугъяр бүрдәцхәв. Тангъчин күүцэгч комитет, партин балгъсна ко-

митет болн балгъсна күүцэгч комитет, кесг райкомс болн райисполкомс тосхлтин кбдлмшт оньган күүц өглуга йовсн учрар, тангъчд әмтн бәәдг гермүдин, культури-бытовой гермүдин тосхлтст таслвр гарчана.

Кадрмудла кеджәх кбдлмшт ик дуту-дундс гаргъгдсн бәәнэ. Партин райкомс болн райисполкомс эврэ келн әмтнәнн кадриг муугъяр таньдлж медцхәнэ, тер учрар хальмг улсиг гардгч кбдлмшт орулхарн әәдж, саглцхана, тиим йовдл нег үлү Сарпинск, Каспийск, Черноземельск болн Западн райодар гаргъгднэ. Зәрм гарлачнр кбдлмшин орм сул бәәсн бийн, кесг сардан терүндән кбдлх улс олдж авлуга бәәцхәнэ.

Тосхлтин болн селәнэ эдлаху бргджүлггнэ кбдлмшт кесг олн тосхачнр, механизатормуд болн мал бсглгнэ кбдлчнр керглгдджәнэ. Тер бийн шишлн медрлтә кадр белдлгнэ кбдлмш тангъчд дегд муугъяр кегддлж йовна.

Цаарандн үр Жезлов промышленностин болн селәнэ эдл-ахун кбдлмшин тускар цәйлггдлж келв. Эн джилин 9 сард тангъчин промышленность продукц кедж гаргългнэ 3638 минггн арслин эсгидж, ниднин джилә түрүн йисн саринлә дүнъцуяхла 9,3 процент икдүлв. Болв, загъсна промышленность икәр ардүлдж йовна. Загъс бәрлгнэ зура 62,2 процент, загъс белдлгнэ зура 60 процент болн продукц кедж гаргългнэ зура 43 процент күүцәгдв. Бәәрн газрин промышленностин эваргъ күүцдән олзлгдджахш, нег үлү бәәрн газрин тосхлтин материал гаргългъяр.

Тангъчин колхозмуд болн совхозмуд государствд орулдж өгх буулдгъяр—109 процент, ноосар—103,7 процент, үсәр—102,1 процент, бндгәр—118,6 процент болн махар—61 процент күүцәв. 9 сарин эргцд хббнә тоог 371 минггн толгъа бсгв, үкр мал—24200 толгъа, гаха—9370 толгъа бсгв, үкр малин бслтин зура 107 процент, гахан бслтин зура 110 процент күүцәгдв. Болв, хб бсглгнэ зура 98 процент күүцәгдв, тангъчин куч-кблсчрин авсн даалгъвр болхла 94 процент күүцәгдв.

Хб бсглгнэ зура болн даалгъврмуд эс күүцәгдсн учрн, малин гарунь ик боллгн, ниднин джил хббдин искусственин кбг тәвлгн бүрдәмдлж угагъяр, оратдлж кегдсн учр эн болджана. Цуг эн учрмудар хббнә тбл тангъчар 100 хббнәс зүгл 88 хургн менд хадгългдв,

(Чилгчнь 2-ч халхд).

ХАЛЫМГ ТАНЪГЧИН ЭКОНОМИКИГ БОЛН КУЛЬТУРИГ УЛМ ӨӨДЛҮЛХНИ

ТАНЪГЧИН ПАРТИЙН АКТИВИН ХУРГ

(Чиглэгч. Эхлэвч 1-ч халха).

колхозмудар болжа—82 хургын мөнд халгылгдв. Хө бсглыгн зура Каспийск, Приозерн, Черноземельск районин болн Элст балгсна колхозмудар болн совхозмудар нег-улу хоцрдж йовна. Хургд мөнд халгылгдж гаргх кдлмш татугьар кегднй. Партин обком эн халхар ик кдлмш кев, зärm эл-ахусин гардачириг кдлмшкес чигн гаргв. Боля, партин обком, теруна селанй эдл-ахун отдел ода чигн селанй эдл-ахун төрмудиг сайн-нар гүүдүлдж медхш, таньгчын күнйгч комитет болн теруна отдел—таньгчын селанй эдл-ахун управленй специалистр колхозмудар, МТС-р болн совхозмудар йовцхадг, тодрха заавр, дөн-нодк болжхаш.

Таньгчын колхозмуд болн совхозмуд мах оруулж бгдгяр госуларствд ик бртдг партин крайкомин бюро оньган бгв. Эн халхар Черноземельск, Яшкульск болн Приозерн районд нег-улу ард хоцрдж йовцхана.

Таньгчд хөбдин искусствени кбг тавалгын муугьар бүрдгдв, үвлэр хөд хургулалгднд белдлгн муугьар кегднй йовна. Элст балгсна, Приютненск района колхозмудар, Юстинск болн Сарпинск района совхозмудар малин хот татугьар белдлгв. Кошармуд, базмуд болн дулан хэсас тосхлгн кесг газрмудар күцагддг уга.

Таньгчд селанй эдл-аху, культури тосхлт гарлггднд бйах ик дуту-дундин болн эндүсин учрнй, таньгчын күнйгч комитет, теруна гардачир ур Утнасунов таньгчын күнйгч комитетин кдлмшчириг, теруна отделеудиг гарлггн тагт болжана, тер учрар таньгчын күнйгч комитетин отделеудин чинриь буурна.

Эрүл-мөнд харлгына учреджнени, гүүлганй, олна хотхоолин болн олт-амтнй эрдм-сургуудин кдлмш татугьар кегдлжнй.

Олт-амтн дунд массово-политическ кдлмш келгднй ур Жезлов эвранны докладтан ик орм бгв. Таньгчд кегдлж йовх массово-политическ кдлмшт йир ик дуту-дундс бйахиг партин крайкомин бюро темдлв. Колхозмудин, совхозмудин, МТС-н партин организаци агитколлективсиг ода чигн сулар гардхана, эврй келн амтсас агитационин кдлмшт сулар орлуцна. Агитатормудин семинар тасрхан уга кегдхш, кегдсн цагтан дегд муугьар кегднй. Лексц, докладмуд багьар кегднй, нег-улу халымг келдр багьар кегднй. Эйнүд политическ болн научн медрл тархалгына таньгчын отделеен бурута. Партин райкомс лекторск багмудиг болн докладчикүдиг муугьар гардхана.

Таньгчын „Советская Калмыкия“ болн „Халымг үнн“ газетмуд эвранны кдлмштн ик дуту-дундс гаргьхана. Таньгчын экономик бөлтин

Ундсн төрмуд, идеологическ, нег улу багьчууд дунд сургьмуджн кдлмш ик татугьар, сулар барлгдн. Энд биччхадг улсн дегд цөн. Таньгчын радиогьар келгдлг зайн-гылгь сулар, күцц бишәр бгдгдн.

Культури, гегн-герлин учреджнени ода чигн муугьар кдлмшчириг. Культуриин Гермуд, клубс селатд ик сулар кдлмшчириг. Нар-наадна кружокс татугьар кдлмшчириг, кино багьар үзүлгднй, нег-улу Яшкульск, Приозерн, Юстинск райодар.

Социалистическ дорлдй бүрдлгн зärm партин организацие цур гардцхаш, производствн нүүрт йовачирна дамшлтсиг сулар тархадг делгрулжнй. Улгурнй, Сарпинск болн Яшалтинск райодар социалистическ дорлднй бооцас шүүдж-халгддг уга. Уэмдг цйалгьврнн кдлмш бүрдлгдн ик дуту-дундс бйанй.

КПСС-н обком бүрдлмджин кдлмш келгднд одачн оньган багьар бгдг учрар, цуг эн дуту-дундс гарчана гндж ур Жезлов кель. Обкомин бюрон члед районс болн эклц партин организацие ода бийн сул залгылд бйанй, ик чинртй төрмудиг цаг деернй, чикәр тавьж эс хагьлцхадг йовдл гарна.

—Урүрүмд! Таньгчын партин организаци, партин крайкомин заавриг чикәр медлж, бийсиннй бмн тавсн төрмудиг нертггяр күцахднй ицдлжнй, — гндж доклатчик уган тосгьхш.

КПСС-н обкомин сегләр ур Жезловин докладар олт улс бослж үг келцхв.

Түрүн болжж КПСС-н Элст балгсна комитетин сегләр ур Манцынов бослж кель. Халымг улсиг бйаруулж-сүүрүлүлггяр, теднд кдлмш олж бгдгяр, халымг улсиг партин, советс болн эдл-ахун гарлгч кдлмшт ббдүлдж оруулгяр балгсна партин организацие зөвир ик кдлмш кев—гндж эн кель. Кесг олт халымгд олт-дундин болн политическ бйард-джиргдлг шунгьга кевәр орлдж, таньгчын хотл балгсна тосхлтд, колхозн болн совхозн производствд кдлмшн сэн уэмдг үзүлгд йовцхана.

Эйнүларн хамдан ур Манцынов олт-дунд политическ кдлмш татугьар кесиднй—КПСС-н обкомин, балгсид тосхлтин кдлмш муугьар бүрдлгднй—тосхлтин 2-ч номертй управлениг шалгьдж кель.

Западн района „Пролетарская победа“ колхозин ахлч ур Дедов артелин бмн зөгсдлж эдл-ахун болн политическ төрмүд хагьлхд төрснй газрун хәрү ирдлж халымг улс ик сән илчлән күргцхәнй тускар кель.

Западн района күнйгч комитетин ахлчин дарук ур Бембинов эвранны келсн үгдән, КПСС-н обкомин бюрон зärm члед, партин обкомин болн облсполкомин отделеудин зärm заведующирн райодар багьар ирцнәнй, райолиг, колхозмудиг болн совхозмудиг ик сулар медлжнй гндж

кель. Таньгчын Советүдин депутатариг Западн района суньгьачир үзцхаш.

Таньгчын кдлмшчир райодла залгылд келгьнй сулин тускар партин Целинн райкомин сегләр ур Чурбанов бас кель.

КПСС-н Каспийск райкомин сегләр ур Шебланов, хәрү нүүлж ирцхән халымг улсиг бйаруулж-сүүрүлүлггяр, теднд кдлмш олж бгдгяр болн теднд бйах герлгч тосхлгьар сул кдлмш кесиднй—Каспийск района партин организацие шалгьсиг чик гндж кель. Теруналарн хамдан, таньгчын организацие болн Ставропольск Совнархоз загьсна промышленность бослж-бгдлжүлггяр, хулс шалхгына завод келгнй төрмүдиг хашнгар хагьлцхана гндж эн темдлж кель. Эн тоотиг кедж болх аргь районд бйанй, зуг тедниг шамдүлж кдлгхш.

—Буратинский“ совхоз мал бсгльгярн, малин шим-шүтс гаргьлгьарн болн малин хотхол белдлжнй сән уэмдлжтггяр джилг төгсдлжнй—гндж совхозин директор ур Мухаринов кель. Мал үзлүлгднй белдлжнй маня муугьар кегдлжнй гндж кель. Кегдх 8 дулан хашагыас зуг 3 хашань белн болв. Модн уга болад наадк хашаснй дуусгдлжаш. Таньгчын селанй эдл-ахун управленй совхозд дөн-нодк болжш.

Халымг таньгчын эрдм-сургууль ббдүлхд партй болн правительств ик дөн-тусан күргнй гндж таньгчын эрдм-сургуулин отделеин заведүющ ур Сангалжиев темдлж.

Школмуд тосгьхд 17 сай үлү арслнй гаргьдж бгдлв. Болв тосхлтин организацин хооман учрар эн бмнйгн күцц олзгдлжаш. Садовое селанй, Западн, Каспийск болн Яшалтинский райодар школмуд тосхлгн хашнгар кегдлж йовна.

Школмуд учебникәр күцц тетгкдлжаш. Орс келдр гарсн 26 учебник магазин ирдж худлгдсн уга, халымг классмудар теруна үлү му: Узрл-ола бийн ирдү уга, арфметикин учебник болн халымг келнй учебник барлгддг уга.

Сарпинск района, Путь Ленина гндг колхозин эдл-ахунд бйах ик дуту-дундин тускар зоотехник ур Уластаев актив кель.

—Мана колхоз бүрдлмджин болн эдл-ахун халхарн районд хамгин чидл тату колхоз болжана,—гндж эн кель.—Кесг джилн туршарт производствени даалгьварн колхоз күнйгч, госуларствд малин шим-шүтсиг оруулж бгх зурагьан күнйгч, кесг джилн эргцд хбнйаннй тонь бсхш. Колхозин малмудас орг орун багь. Колхозин правленй гардвр татун учрар олна эдл-аху тарагдлжана.

Колхозин чледиин күч-көлснй диг-даран сул, теднй кесгнй колхозин кдлмшт орлцхш, селанй эдл-ахун артелин Уставиг модьрунар эвдлжнй. Эн ик хөдлжгч йовалмудиг КПСС-н райкомин зональн сегләр ур Огнев сәнйәр мед-

нй гндж ур Уластаев кель. Эйнүд тускар партин райкомд болн райисполкомд зайн-гылгдл, болв Устав эвдлгн уруулгддг уга.

КПСС-н Приозерн райкомин сегләр ур Кокшунов районд амтс бйадг болн культурн-бытовой гермуд 2-ч номертй тосхлтин управленй гардвриг шалгьдж кель. Таньгчын күнйгч комитетин ахлчин дарук ур Язев тосхлтин муугьар гардн. Таньгчын эрүл-мөнд харлгына отделеин заведүющ ур Лиджиев эрүл-мөнд харлгына төрмүдиг бас муугьар гардн, дора газрас сурсн сурврт хәрү удад бгнй, района олт-амтсиг эмилдггяр тетклагь ода күртл ясрулхш. Облпотребсоюзин ахлч ур Сидоренко худлгүлгднй кдлмшчир ясрулхш.

Ур Кокшунов болн тер мөг Целинн райкомин сегләр ур Чурбанов, Черноземельск райкомин сегләр ур Шульженко болн нань чигн бослж келцхән улс, таньгчын күнйгч комитетин болн теруна отделеудин кдлмшчир шалгьдж келцхв. Эдл-ахуг болн культури тосхлтиг тодрхагар гардцхаш, колхозмудин, совхозмудин болн районд дарг уга түргн кегдл төрмүдиг хашнгар хагьлцхана гндж эдн келцхв.

Актив орлцхасн үүрмүд Сангаев, Кокшунов болн нань чигн улс таньгчын күнйгч комитетин ахлч ур Утнасуновчир эвранны отделеудин чинриг ббдүлжш, кдлмшчир улсас даалгьсн кдлмшчир даалгьвриг сулар некнй гндж шалгьцхав.

КПСС-н таньгчын комитетин сегләр ур Сангаев халымг брк-бүлмүч тослж авлгьнд болн тедниг диглж бйаруулгдн болн тедү мет культури болн эдл-ахун тосхлт гарсн дуту-дундин болн эндүсин тускар кель. Болв, КПСС-н таньгчын комитетин бюрон члед заагт хурц шүүвр-шалгьлгн делгрсн болжа эн дуту-дундс багь болх билй.

Партин бүрдлмджин кдлмшн кемджй эрк биш ббдлүлхиг темдлж Сангаев заав. КПСС-н таньгчын комитет болн районин комитетс, эклц партин организацин илчнйн, коммунистирн шунлчнй, кадрмудин даалгьврмудинь ббдлүлсн уга. Партин организацин сегләрмудин кдлмшчир авчинь ясрулгдн сән онг тавь кертгй. КПСС-н райкомс, партин бүрдлмджин кдлмшчир сйарулин төлй цугтагьнй кех эвбтй.

Партин активин хуртг орлчачир бйарн келн-амтнй кадрмуд диглж тавьлгдн болн тедниг сургьлгдн ик оньган тавь. Кадрмудта кегдлг кдлмшт гарсн дуту-дундин учрар КПСС-н таньгчын комитетин бюро, зärm райкомс шалгьлгдлж келдлв.

—Таньгчын комитетин бюро, партин райкомс болн района күнйгч комитетс, гарлгч партин, советс болн комсомольск кдлмшт бйарн келн улсн кадрмуд оруулгнйа төрнйг зөрмгяр хагьлхш. Бйарн

келн амтнй сән улсиг колхозмудар, совхозмудар, МТС-р болн МЖС-р даалгьврта күдмшт оруулгнйа цуг эвбтг татугьар ольгдн гндж таньгчын селанй эдл-ахун управленй начальниин дарук ур Лиджанов кель.

Элт балгсна комбинатин директор ур Манышев, Яшкульск района прокурор ур Карсаев, таньгчын социальн тетклагьнй отделеин заведүющ ур Очирова, КПСС-н Сарпинск райкомин сегләр ур Наранов болн талдан чигн үүрмүд, халымг келн улсиг үүрмүдиг диглж кдлмшт тавьлгнй болн сургьлгнйа, тедниг гарлгч кдлмшт оруулгнйа төрмүдиг зөрмгяр эс хагьлжасн төләнй—КПСС-н таньгчын комитетин бюро, партин Сарпинск, Западн, Яшкульск, Черноземельск болн Каспийск райкомсиг шалгьдж келцхв.

Халымг таньгчын партин организаци, халымг келн амтнй автоном хәрү токтахин тускар гаргьгдсн партин болн правительствн шиндврмүдиг олт-амтнй татугьар шалгьдж гндж партин краевой комитет цаг деернй чикәр заав гндж КПСС-н Халымг обкомин сгләр ур Джимбинов темдлж кель. Тер шиндврмүд күцахләрн темдлгтй дуту-дундс гаргьгдв, нег үлү эврй келн улс дундас кадр ббдлүлгнйа төрмүдир ик дуту-дундс гаргьгдв. Олт-амтн дунд бүрдлмджин, цйалгьврнн кдлмш келгднй КПСС-н зärm райкомс күцц чнр бгцхаш. Халымг таньгчын күч-көлсчирнй күч-көлснй болн политическ шунлтиг ббдлүлхн төлөд цуг эв-аргьсан партин организацие күццнй ольлжашш. Таньгчын эрдм-сургуудин бйах бйадлгиг ур Джимбинов шалгьдж кель. Школмудар заньтс бүрдлмдлж татугьар эклцхв, багшлар болн учебникүдир школмуд күцц теткдлжаш. Делгү сургьуль сурлгнйа туск заван муугьар күцагдлжнй.

Таньгчын күнйгч комитетин отделеудин үүлврт кесг олт дуту-дундс бйанй гндж таньгчын күнйгч комитетин ахлч ур Утнасунов зөвшәрлж кель. Таньгчын күнйгч комитетин отделеудин болн управленсн чинриг ббдлүлхн төлөд таньгчын Советин күнйгч комитет цуг аргьарн күчлхмн гндж эн герчлв.

Малмуд үзлүлгднй белдлгнй кдлмшт бйах дуту-дундин тускар, совхозмудар тосхлт хашнгар кегдлж йовхн тускар таньгчын селанй эдл ахун управленй начальник ур Иваненко кель. Хөд хотхоолар муугьар теткдлжашш, малин хот-холог икдүлгнйа көрнйг татугьар олзгдлжашш тускиг эн онц темдлгв. Ур Иваненко КПСС-н Юстинск райкомго, малчир дунд политическ болн культури гегн-герлин кдлмшчир муугьар кесиднй чаньгар шалгьдж кель.

Докладар цуг бийн 24 күн бослж үг кель. Таньгчын партин активин хуртг КПСС-н крайкомин сегләр ур Н. М. Лыжин орлцв. Күүндвр кесн төбрй делгртнй ик токтар партин актив батлж авб.